

12.6.2002

1493/4/00

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijä Terhi Mattila

TUOMIOLAUSELMAN SISÄLTÖ JA JULKISUUS

1

KANTELU

Oikeustoimittajat ry arvostelee 21.6.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelulukirjoituksessa sekä hankittuihin selvityksiin 10.10.2000 antamassaan vastineessa Tampereen käräjäoikeuden menettelyä yksityiselämän loukkaamista koskevassa asiassa (R 00/27). Käräjäoikeus on 16.6.2000 antamassaan tuomiossa päättänyt sovellettuja lainkohtia ja tuomiolauselmaa lukuun ottamatta pitää oikeudenkäyntiaineiston salassa 20 vuotta päätöksen antamisesta. Tuomiolauselmaasta ilmenevät rikosnimike, teko aika ja lainkohdat. Sen sijaan asianomistajille tuomitut vahingonkorvaukset on yhdistyksen mielestä virheellisesti tuomiolauselman asemesta sisällytetty tuomion perusteluosaan, joten ne ovat jääneet salaisiksi.

Oikeustoimittajat ry pyytää oikeusasiamiestä tutkimaan, onko Tampereen käräjäoikeus menetellyt lainmukaisesti jättäessään tuomitut vahingonkorvaukset pois tuomiolauselmaasta ja sisällyttäessään ne tuomion perusteluosaan.

2

SELVITYS

Tampereen käräjäoikeuden käräjätuomari A on antanut kantelun johdosta selvityksensä ja Tampereen käräjäoikeuden laamanni B lausunnon. Lisäksi selvitystä pyydettiin oikeusministeriön erityisasiantuntija --- .

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

Tampereen käräjäoikeus käsitteli yksityiselämän loukkaamista koskevan rikosasian (R 00/27) asianomistajan pyynnöstä yleisön läsnä olematta. Käräjäoikeus päätti oikeudenkäynnin julkisuutta koskevan lain 9 §:n 2 momentin mukaan pitää oikeudenkäyntiaineiston sovellettuja lainkohtia ja tuomiolauselmaa lukuun ottamatta salassa 20 vuotta päätöksen antamisesta. Käräjäoikeus tulkitsi lainkohtaa siten, että tuomiolauselma käsitti rikosnimikkeen, tekoajan ja lainkohdat. Tuomitut vahingonkorvaukset oli sisällytetty tuomion perusteluosaan ja jäivät siten salaisiksi.

Tampereen käräjäoikeudessa aikaisemmin järjestetyssä oikeudenkäynnin julkisuutta koskevassa koulutus- ja keskustelutilaisuudessa, jossa oikeusministeriön erityisasiantuntija oli alustamassa, keskustelun kohteena oli ollut myös se, mikä minimitieto täyttäisi vaadittavan julkisuuden tuomiolauselman ja sovellettujen lainkohtien suhteen. Mainitun lainkohdan tulkinnasta oli esitetty erilaisia mielipiteitä. Tällöin oli todettu, että asiaa ei ole lainvalmistelussa konkreettisesti käsitelty eikä myöskään asiaa koskevassa tietoisopissa. Keskustelussa oli todettu, että vähintäänkin pitää aina

antaa tuomitun nimi, syyksi luetut rikosnimikkeet, tekoajat, tekopaikat sekä lainkohdat. Korvausvelvollisuuden osalta asia jäi tuolloin epävarmaksi ja todettiin, että odotetaan asiaa koskevaa ennakkoratkaisua, lainmuutosta tai kanteluratkaisua.

Käräjätuomari A:n mukaan eri hovioikeuksissa on ollut vaihtelevia tulkintoja siitä, kuuluvatko vahingonkorvausratkaisut tuomiolauselmaan vai eivät. Koska korkein oikeus ei ole antanut ratkaisua siitä, mitä tuomiolauselman tulee sisältää, käräjätuomari A katsoo, että käräjäoikeuden menettely salassapidon osalta on ollut perusteltua.

Laamanni B:n mukaan Tampereen käräjäoikeuden virallinen kanta on julkisuutta puoltava, mutta käräjätuomarit kuitenkin tulkitsevat lakia itsenäisesti.

3.2

Oikeudellinen arviointi

Oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 9 §:n 2 momentissa säädetään sovelletut lainkohdat ja tuomiolauselma aina julkisiksi, vaikka tuomioistuimella olisikin oikeus harkintavaltansa nojalla määrätä muu oikeudenkäyntiaineisto salaiseksi.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 6 §:n mukaan käräjäoikeuden tuomiossa on oltava muun ohella tuomiolauselma. Tuomiolauselman sisältöä ei ole laissa säännelty. Lain esitöiden (HE 82/1995 s. 130) mukaan rikosasiassa tuomiolauselma tarkoittaa sitä rangaistusta tai menettämisseuraamusta, joka vastaajalle tuomitaan, sekä sitä korvausta, joka vastaaja velvoitetaan suorittamaan asianomistajalle tai valtiolle.

Tuomiolauselma sisältää siis ratkaisun lopputuloksen eli sen, miten tuomioistuin on ratkaissut jutun asianosaisten esittämät vaatimukset. Kysymys on siten ratkaisun lopputuloksen julkisuudesta. Myös asianosaisten oikeusturvan kannalta on tärkeää, että asian lopputulos kokonaisuudessaan ilmenee tuomiolauselmasta. Esitöissä todetaankin, että tuomiolauselma olisi laadittava siten, että se olisi selvä ja asianosaisten helposti ymmärrettävissä. Vastaajan maksettavien korvausten sijoittaminen muualle kuin tuomiolauselmaan voi olla ongelmallista myös tuomion täytäntöönpanon kannalta, jos tuomioistuin on päättänyt pitää oikeudenkäyntiaineiston sovellettuja lainkohtia ja tuomiolauselmaa lukuun ottamatta salassa.

3.3

Kannanotto

Edellä lausutuilla perusteilla pidän käräjätuomari A:n kantelussa tarkoitettua menettelyä virheellisenä. Mielestäni tuomioistuin on rajoittanut oikeudenkäynnin julkisuutta oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 9 §:n 2 momentin vastaisesti, kun se on sisällyttänyt vastaajien asianomistajille maksettavaksi määrättyä vahingonkorvausta koskevan tuomiolauselmaan kuuluvan julkisen tiedon oikeudenkäyntiaineiston salaiseksi määrättyyn perusteluosaan.

3.4

Toimenpiteet

Tulkinta siitä, että yksityisoikeudelliset korvaukset kokonaisuudessaan ovat tuomiolauselman osana aina julkisia, on nykyisin ilmeisesti vakiintunut. Näin on todettu myös Tampereen käräjäoikeudessa vuonna 2002 järjestetyssä koulutus- ja keskustelutilaisuudessa. Tämän vuoksi katson, ettei kantelu anna aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että saatan edellä mainitun käsitykseni käräjätuomari A:n tietoon. Samalla kiinnitän huomiota oikeudenkäynnin lopputuloksen julkisuuden tosiasiallisen toteutumisen tärkeyteen. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä pää-

töksestäni.